

T-OCAV

BAŠKA

BUKARA

MALI

RJEČNIK

ZDENO

BAŠKA

STAROGA

GOVORA

T-OCAV

UMIDA

ZDENO

Urednice učenice:

Marija Ćosić
Martina Javorek
Magdalena Lovrić
Tena Janković

Urednica nastavnica:

Ana Rajković, prof.

Grafička urednica:

Marija Deanković, prof.

Ilustracije na naslovnici: Luka Pejić

Ilustracija rječnika: Ema Borko, 1. b
Ana Vrdoljak, 1. b
Antonio Smoljanović, 1. d
Martina Klobučar, 3. d

Ekonomsko-birotehnička škola, Slavonski Brod
svibanj, 2019.

Mali rječnik staroga govora

Slavonski Brod, svibanj 2019.

Predgovor

Mnogi pojmovi i stvari označavaju nas kao ljude i čuvaju naš identitet. Navedeno se posebno odnosi na jezik, koji prolazi kroz različite faze razvoje, u kojima neki njegovi dijelovi i izrazi iščezavaju pod utjecajem vremena. Stoga se neki od pojmova zadržavaju tek na jezičnim marginama, tvoreći tako jezično blago. Tako mnoge riječi preživljavaju samo jer su zapisane. Unatoč tome, neke se od njih ipak nalaze pred pragom zaborava. Kako bismo u određenoj mjeri spriječili njihovo obavijanje zaboravom, zapisali smo neke od arhaizama, zastarjelica i ostalih oblika koji su uvjetovali vremensku raslojenost leksika te pomoću naših baka i djedova oblikovali smo rječnik staroga govora sa širega područja grada Slavonskoga Broda. Zahvaljujući njima sakupljen je korpus od nekoliko stotina riječi

Cilj je ove publikacije upravo sačuvati od zaborava ono što nam je ostalo od onoga što nas čini onim što jesmo, to su ostaci ostataka. Ovom publikacijom želimo pokazati da imamo dovoljno svojih pojmova koje bismo trebali više koristiti te da prihvaćanjem tuđica gubimo naše kulturne elemente i jezične osobnosti. Naime, upravo riječi koje se

nalaze pred zaboravom obilježavaju tko smo i što smo. One nas sprječavaju da izgubimo vlastiti identitet u moru različitih utjecaja i kulturoloških formi. Stoga se nadamo da će i ova naša mala publikacija pridonijeti očuvanja govora naših predaka kao dokaz postojanosti naše kulture i identiteta.

Tena Janković, 4.g

Glavna urednica

Aljina - haljina, jednodijelni gornji ženski odjevni predmet koji pokriva trup i dio nogu.

A

Abak - tablica množenja, koristi se u matematici. *Danas smo u školi naučili koristiti abak.*

Ajdamak - klip kukuruza, grozdasti cvat, npr. plod kukuruza sa zrnjem. *Nosili su ajdamake u rukama.*

Ajnfort - haustor, glavni ulaz u kuću, ulazni kolni prolaz. *Bicikl je stajao u ajnfortu.*

Aldumaš - zdravica, kraći govor ili formula od nekoliko riječi uz čašu koja se ispija za zdravlje, čast ili uspjeh. *Popili smo jedan aldumaš.*

Aljina - haljina, jednodijelni gornji ženski odjevni predmet koji pokriva trup i dio nogu. *Nosila je crvenu aljinu.*

Ambar - žitnica, mjesto gdje se spremaju plodovi oranica. *Idi u ambar i pogledaj koliko je luka još ostalo.*

Ambrela - kišobran, predmet kojim se štitimo od padalina. *Nosila je sa sobom ambrelu jer je padala kiša.*

Amper - kanta, predmet u kojem se nosi npr. voda. *Pazi, amper je pun vode!*

Apa - otac, roditelj muškog spola. *Apa je bio u trgovini.*

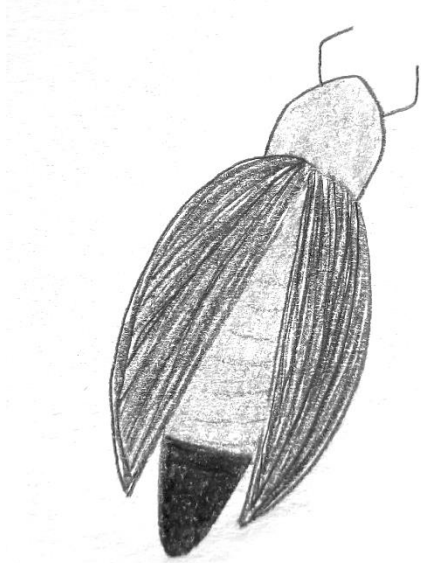
Aranija - kotao, metalna zabrtvljena posuda posebne namjene uz grijanje. *Zagrij vodu u araniji.*

Astal - stol, predmet na kojemu se jede, poslužuje hrana i slično. *Mobitel ti je na astalu.*

Ašov - štihača, alat za obradu zemlje. *Dodaj mi ašov da obradim još ovu brazdu zemlje.*

Ašikovanje - udvaranje. *Sinoć su Katica i Mato ašikovali na sokaku.*

Avlija - dvorište, kućno dvorište ograđeno zidom. *Otvorena mu je avlija.*

Baja - buba, kukac, insekt

B

Babica - primalja, ona koja pomaže pri porodu. *Zovi babicu, žena će mi roditi.*

Babura - vrsta paprike, sorta krupne paprike, obla. *Odi mi na tržnicu po baburu.*

Badava - besplatno, bez nagrade ili naplate. *Dijeli se badava.*

Baja - buba, kukac, insekt. *Sletjela ti baja na zid.*

Bajo - brat. *Zovi baju na ručak.*

Baketa - drevni čekić, alat. *Udario sam se baketom po prstu.*

Baksuz - nesretnik, osoba koja nema sreće, koju ne prati sreća; zlosretnik, pehist. *Uvijek si bio baksuz!*

Baljezgati - govoriti gluposti, govoriti nepovezano. *Ona nešto stalno baljezga.*

Banda - strana. *Ja sam na tvojoj bandi.*

Banit - iznenada doći. *Otkud si ti banio?*

Baran - ovan. *Idem nahraniti barana.*

Barjak - zastava, platno simboličkog značenja, određenih kombinacija boja i znakova. *Izvadi barjak, dolazi predsjednica!*

Basamake - stepenice. *Nemoj pasti niz basamake.*

Bašča - vrt, okućnica u kojoj se uzgaja povrće i cvijeće. *Ubrala sam krastavce iz bašče.*

Baška - posebno. *Ovo je posebna knjiga.*

Beciklo - bicikl, vozilo za jednu osobu s dva kotača, pokreće se potiskivanjem pedala. *Vozila sam beciklo kroz selo.*

Benkica - dječja košuljica. *Moramo kupiti benkicu za krštenje.*

Berek - kanal, prokop za navodnjavanje ili otjecanje vode. *Patke plivaju u bereku.*

Beričet - sretno, poželjeti nekome sreću. *Beričet na testu.*

Bešika - koljevka, predmet u kojem se uspavljuje novorođenčad. *Stavi dijete u bešiku.*

Beštek - pribor za jelo. *Postavi beštek.*

Biba - srednji prst, neprimjereni ponašanje. *Nakon svade pokazivali su si bibu.*

Blenit - oštro pogledati u nešto. *Što si blenio?*

Bljuvati - povraćati, naglo i obilno sipati, izbacivati iz sebe; rigati. *Bolestan je i bljuje.*

Bocana zdjela - cjedilo, stvar ili naprava kroz koju se što cijedi. *Procijedila sam tijesto u bocanoj zdjeli.*

Botica - pekara/trgovina. *Kupila sam kruh u botici.*

Bukara - vrč, posuda bez zaklopca, široka otvora, u kojoj se vino i voda donose na stol. *Donesi sok u bokalu.*

Bukta - buhtla, pecivo popunjeno nekim namazom. *Moja mama je jučer pravila bukte.*

Cokule - cipele s petom.

C

Cager - kazaljka na satu, pokazuje vrijeme. *Cager je pokazivao da je tri popodne.*

Ceker - pletena vrećica, torba pletena od lika s ručkom. *Baka je nosila sir i mlijeko na tržnicu u cekeru.*

Cicija - škrtac, ona osoba koja ne voli dijeliti nešto s drugima. *Prava si cicija!*

Cokule - cipele s petom. *Ona nosi cokule.*

Cukun - osoba slabe mogućnosti shvaćanja, onaj koji vrlo sporo i malo shvaća; glupan, blesan. *Ti si cukun.*

Cvalik - zglob. *Hlače su mi do cvalika.*

Čapatalinka - vreckasta curica

Č

Čađavo - garavo, crno. *Soba nam je sva čađava od dima iz peći.*

Čamiti - dugo čekati. *Dugo čamim da dođe netko.*

Čapatalinka - naziv za vrckavu curicu. *Na putu do škole uvijek susrećem čapatalinku.*

Čapati - neprestano pipkati. *Prestani čapati!*

Čarjati - pisati. *Danas ćemo čarjati pjesmu o ljubavi.*

Čašaf - plahta. *Kakav je čašaf?*

Čatrnja - potkrovlje. *Spremila sam kutiju na čatrnju.*

Čep - zatvarač. *Nađi mi čep od boce.*

Česma - slavina. *Pijem vodu iz česme.*

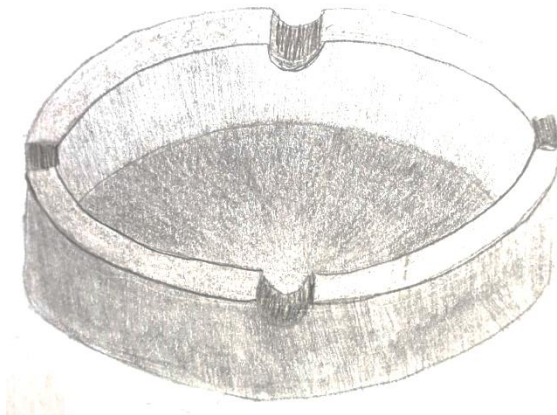
Čoban - pastir, čovjek koji čuva stado. *Na livadi čoban čuva ovce.*

Čorapa - čarapa, odjevni predmet za stopala. *Obuci čorape.*

Ć

Ćikopernica - pepeljara, posudica u koju se stresa pepeo s cigarete i u kojoj se ostavljaju opušci. *Prostorijom se osjetio dim zapaljene cigarete u ćikopernici.*

Ćošak - kut, istaknut nadnesen dio kuće izgrađene u orijentalnom stilu, ugao ulice. *Njezina kuća je na ćošku.*

Ćikopernica - pepeljara

Dublek - bundeva

D

Dado - otac. *Gdje je dado?*

Divaniti - razgovarati. *Divanili su cijelo jutro.*

Dosadinje - nešto što je zastarjelo, više nije u modi i sl.
To ti je dosadinja odjeća.

Drečati - vikati, glasno govoriti. *Ne drečite vani!*

Dripac - mladić ili dječak ružna ponašanja; neuglađen, nepristojan, sirov; neotesanac, klippan: *Kakav si ti dripac.*

Dročavo - jako mekano. *Kakav je ovo dročav kolač?*

Drum - prostor ispred kuće. *Igrali smo nogomet na drumu.*

Dublek - bundeva. *Izvadi sjemenke iz dubleka.*

Dundo - salo, masno tkivo. *Krenula sam u teretanu da skinem dundu.*

Dvor - dvorište, okućnica. *U dvoru su se čuli konji.*

Fertun - pregača, odjevni predmet.

F

Faercak - upaljač. *Gdje je faercak za svijeće?*

Fala - hvala, riječ kojom se iz pristojnosti zahvaljuje za nešto. *Fala ti.*

Fali - nedostaje. *Tko fali?*

Farmerke - jeans hlače. *Kakve su mi farmerke?*

Fašingari - maskare. *Hoćeš li se oblačiti u fašingare?*

Feder - opruga. *Gdje je feder iz kemijske olovke?*

Fensterbank - dio ispred prozora. *Obriši fensterbank.*

Fertun - pregača, odjevni predmet. *Nosila je fertun.*

Fešta - slavlje. *Večeras je fešta.*

Fildžan - šalica bez drške za crnu kavu, pribor. *Stavi vode u fildžan.*

Firange - zavjese, ukrasni predmet za prozore. *Kroz prozore njene kuće nisam ništa vidio od plavih firangi.*

Fleka - mrlja. *Imaš fleku na majici.*

Fort - uvijek, često. *Ti fort radiš jedno te isto.*

Friško - svježe. *Ujutro mi je najdraža friška kifla.*

Frižider - hladnjak, kućanski aparat za hlađenje. *Izvadi mlijeko iz frižidera.*

Frosluk - prsluk, odjevni predmet. *Obuci frosluk da se ne prehladiš.*

Froštuk - doručak. *Pojedi froštuk.*

Frtalj - četvrt. *Frtalj do osam je.*

G

Gar - čađa, čisti amorfni ugljik; služi za proizvodnju tiskarskih boja. *Očistio sam gar sa staroga stola.*

Gljiva - odnosi se na prištić koji je nalik gljivi. *Nova gljiva mi je izašla na licu.*

Gombucovi - dodatak za juhu, okrugla oblika. *Volim kada mama stavi gombucove u juhu*

Grabljača - pribor za vađenje juhe. Još se naziva i „Grabilica“. *Donesi grabljaču da izvadim juhu.*

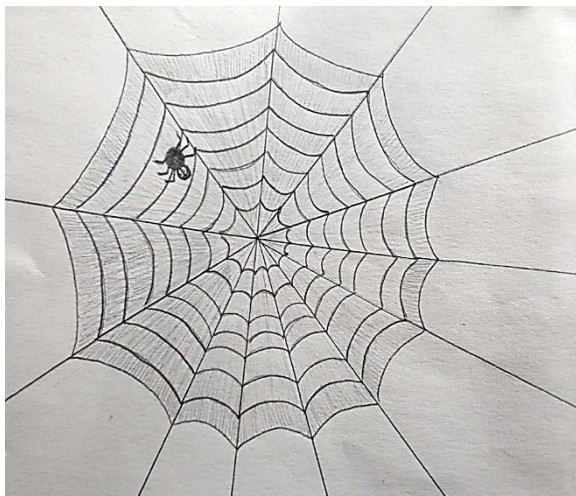
J

Jabučica - rajčica. *Otišla je u trgovinu po jabučice kako bi napravila svoju omiljenu salatu.*

Jazak - šteta, žalibože. *Nakon poplave u mome kraju, nastao je velik jazak.*

Jabučica - rajčica

Kučina - paučina, paukova mreža, kratka isprepletana vlakna.

Kopun - pijetao, uškopljeni pijetao koji se uzgaja samo zbog mesa.

K

Kezme - mlada svinja, veće (muško) prase. *Kezme je spavalo cijeli dan.*

Kinduriti se - ukrašavati se. *Cijeli dan se ta dama kindurila.*

Kočen - klip kukuruza bez zrna, jezgra klipa kukuruza, srčika. *Stavi kočen u vratu.*

Kopun - pijetao, uškopljeni pijetao koji se uzgaja samo zbog mesa. *Kopun se oglasio u šest ujutro.*

Kotur - kolut na štednjaku, točak. *Pazi! Kotur je vruć.*

Kučina - paučina, paukova mreža, kratka isprepletana vlakna. *Očisti kučinu.*

Kurjak - životinja, vuk. *Kurjak se hodao noću po šumi*

Kusavo kada je nešto kratko. *Ta suknja ti je kusava.*

ℒ

Lenjiar - ravnalo. *Kupio sam novi lenjiar.*

Letva - daska, komad drveta tanak i uzak, koristi se za ograde i drvene konstrukcije, također se može služiti za usporedbu pijane osobe. *Donesi letvu da popravimo stol. Pijan je kao letva.*

Lisa - kapija. *Odlazeći od kuće zaključao je lisu.*

Lenjiar - ravnalo

Misirača - bundeva

M

Marva - životinje koje su ljudi hranili, stoka. *Trebam nahraniti marvu.*

Meti - staviti negdje nešto, glagol. *Meti to da se kuha.*

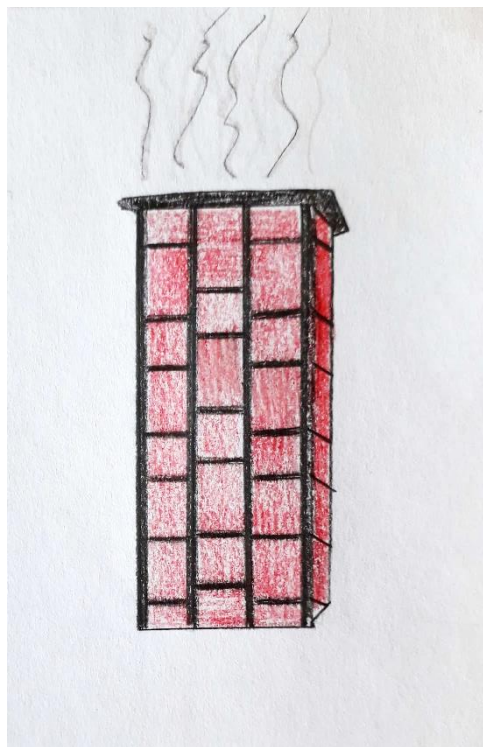
Minduše - naušnice, nakit koji se stavlja na uho. *Za rođendan sam joj kupio nakit koji najviše voli, minuše.*

Misirača - bundeva, tikva. Djeca ih koriste kako bi uplašili jedni druge na noć vještica (vidi: dublek). *Za noć vještica smo napravili jezive misirače.*

Mladarija - mladi ljudi koji su skloni svemu. *Ova mladarija sve gora i gora.*

More - može. *Ona more plesati do ujutro.*

Mudle - kalupi koji služe za izradu kolača. *Imao je mudle svih oblika pa su njegovi kolači bili najljepši.*

Odžak - dimnjak

O

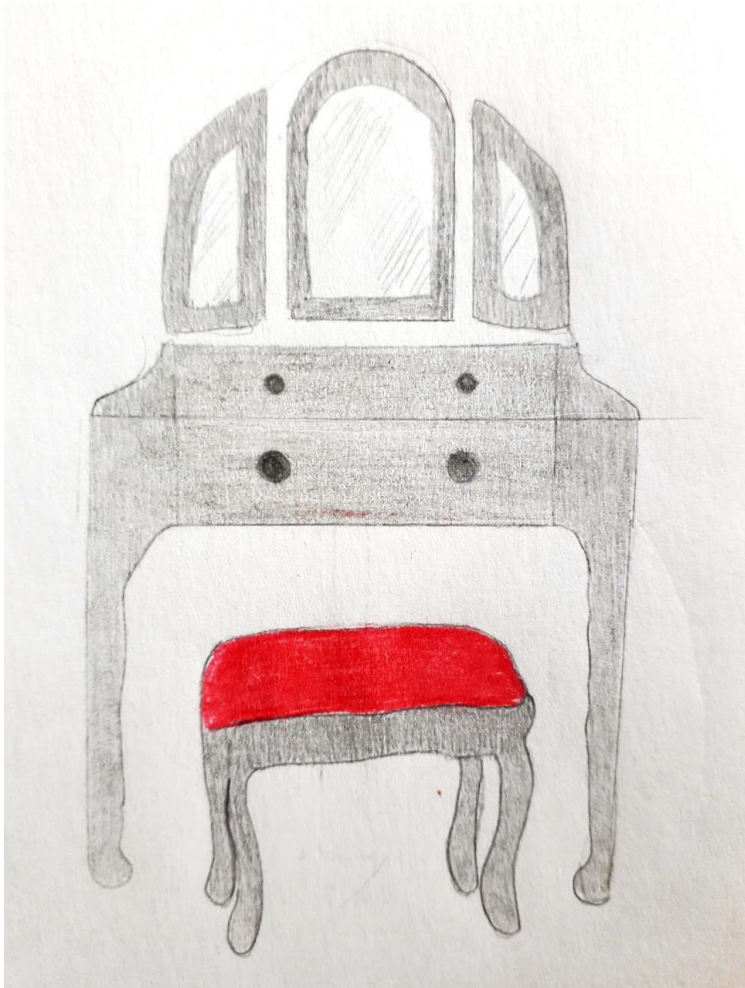
Odžak - dimnjak. Dio kuće namijenjen za odvođenje dima, tj. plinova nastalih sagorijevanjem. *Iz odžaka se cijelu noć pušilo.*

Ofucano - staro. Opis nečega što je izgubilo vrijednost/trajanje. *Majica ti je ofucana.*

Ombranjevca - drvo. Komad drveta za nositi vodu na ramenima. *Voda se nosila na ombranjevci.*

Otoman - kauč. Vrsta namještaja na kojem možemo spavati ili provoditi slobodno vrijeme. *Spavat ćeš na otomanu.*

Otučak - kukuruz. Biljka kojom možemo hraniti životinje (svinje, krave) ili upotrijebiti kao začim za jelo ili salatu. *Izruni jedan otučak.*

Psiha - ormarić s ogledalom. Dio namještaja, napravljen uglavnom od drveta s ogledalom.

P

Pal - stup. Vertikalni konstruktivni element. *Zabio se autom u pal.*

Parjača - posuda. Posuda za pranje rublja u kojoj se pari voda. *Prat ću rublje u parjači.*

Pendžer - prozor. Stakleni okvir koji stoji na kući ili zgradi. *Profesorica je otvorila sve pendžere kako bi se prostorija prozračila.*

Pica - trava. Zelena biljka koja obogaćuje prirodu. *Krava jede picu.*

Piksa - limena kutija. Stvar u koju možemo staviti sitne stvari poput bombona. *Stavi to u piksu.*

Pomada - krema. Kremasti proizvod za ruke, lice ili tijelo. *Namaži ruke pomadom.*

Potlam - poslije. Vremenska oznaka koja označava radnju u budućnosti. *Otišla sam spavati potlam 12.*

Praklječa - za ručno pranje veša. Proizvod uz pomoć kojeg se ručno prao veš. *Prije se veš prao s praklječom.*

Psiha - ormarić s ogledalom. Dio namještaja, napravljen uglavnom od drveta s ogledalom. *Dodaj mi ruž sa psihe.*

R

Ratljika - lonac. Stvar uz pomoć koje pripremamo razna jela (juha, varivo). *U ratljiku je stavila sve potrebne namirnice koje se trebaju skuhati.*

S

Sinja - okrugli stol. Mali okrugli stol za pravljenje pite. *Ostavi na siniji knjigu što sam donijela.*

Skemlija - mala stolica. Najčešće drveni dio namještaja na kojem možemo sjediti. *Sjeo je na skemliju te krenuo razmišljati.*

Slipi miš - šišmiš. Leteći sisavac koji je slijep i leti noću, a spava danju. *Pazi slipi miš!*

Sinja - okrugli stol. Mali okrugli stol za pravljenje pite.

Šamlica - stolčić. Predstavlja izraz koji označava mali stolac

Š

Šafunjer - ormar. Označava predmet u koji se stavlja odjeća. *Haljina je u šafunjeru.*

Šalabazan - luđak. Izraz za osobu koja je drugačija od drugih, za koju se smatra da nije normalna. *Za njega se govori da je šalabazan.*

Šaluf - drveni okvir u sklopu prozora. Okvir koji je uglavnom drven, te je u sklopu prozora. *Zatvori šalufo.*

Šamlica - stolčić. Predstavlja izraz koji označava mali stolac. *Uzeo je šamlicu te ju odnio u kuću.*

Šaraf - vijak. Predmet koji je najčešće napravljen od metala, te učvršćuje i povezuje neki predmet. *Na ovoj stolici nedostaje šaraf.*

Šarafciger - odvijač. Izraz označava alat koji služi za zavijanje i odvijanje vijaka. *Dodaj mi šarafciger.*

Šeflenka - grabilica. Predstavlja predmet pomoću kojeg se vadi tekućina (npr. juha). *Dodao sam joj šeflenku da si zagrabi juhu.*

Šepuriti se, joguniti se - praviti se važan. Izraz koji predstavlja osobu koja želi pokazati da je bitnija od drugih. *On se joguni.*

Šerpa, raljka - posuda za kuhanje. Regionalizam koji se koristi za posudu u kojoj se kuha ručak, odnosno jelo. *Ručak je u šerpi.*

Širnajz - žarač. Označava željeznu šipku koja je služi za poticanje vatre u peći ili kaminu. *Uzeo je širnajz te je okrenuo drvo.*

Škatulja, škatuljica (umanjenica) - kutija. Regionalizam koji označava kutiju koja je služila za čuvanje začina, nakita i mnogih drugih stvari. *Otvorio je škatuljicu te je u njoj pronašao stvari koje su ga vratile u djetinjstvo.*

Šlajbok - novčanik. Izraz označava predmet u kojem se „drži“ novac, kartice, osobna iskaznica i slično. *Našla sam tvoj šlajbok.*

Šlifer - navlaka. Izraz predstavlja navlaku za npr. jastuk kako se ne bi uprljao. *Jesi li oprala šlifer?*

Šnala - špangica. Regionalizam koji označava vrstu kopče za kosu. *Na svoju svilenu kosu stavila je šnalu.*

Šos - suknja. Odjevni predmet kojeg nose ženske osobe. *Obukla sam šos.*

Špajz - smočnica. Regionalizam koji se koristi za prostoriju u kojoj se ostavljaju odnosno čuvaju namjernice, stvari i slično. *Vrećica sa mrkvama je u špajzu.*

Šparati - štedjeti. Označava izraz koji predstavlja štednju, odnosno čuvanje (npr. novca). *Ušparat ću za nove tenisice.*

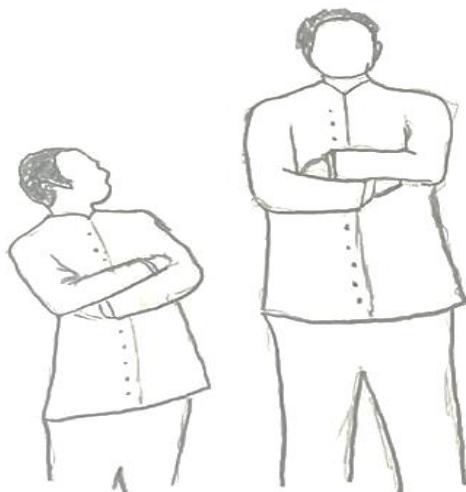
Šperka - osoba koja puno radi. Ovaj izraz se koristi za osobu koja je marljiva, odnosno puno vremena provodi radeći. *Šperka je pravi primjer žene za udaju.*

Špiglo - Zrcalo (ogledalo). Predmet u kojem osoba može vidjeti svoj odraz ili odraz nekog predmeta. *Gledam se u špiglu.*

Šporet - štednjak. Predstavlja izraz koji se koristi za željezni predmet koji služi za kuhanje i grijanje. *Ugrijat ću mlijeko na šporetu.*

Štipaljka - kvačica (za rublje). Izraz označava predmet koji služi kako bi se pričvrstilo rublje da ne padne ili da ga ne odnese vjetar. *Kupila sam štipaljke za rublje.*

Šuvak - ljevak. Vrsta posuđa koja služi za lakše prelijevanje tekućine, praha i sličnog. *Di mi je šuvak.*

Tocav - nizak čovjek

T

Tačke - kolica. Označava kolica koja se koriste kako bi se u njima nešto lakše prenosilo npr. drvo. *Tata vozi drva u tačkama.*

Tarabe - daske/ograda. Leksem predstavlja izraz koji označava drvenu ogradu. *Ne preskači tarabe!*

Tašna - torba. Predmet koji se uglavnom nosi kada se negdje ide, te se u njega stave stvari koje se žele ponijeti. *Imaš lijepu tašnu.*

Teka - bilježnica. Predstavlja predmet koji je načinjen od papira, te služi da bi se u njega nešto zapisalo. *Zapiši to u teku.*

Tevsija- pekač. Izraz koji se koristi za vrstu kuhinjskog posuđa, koje služi za pečenje hrane. *Pita je u tevsiji.*

Tocav - nizak. Označava izraz koji se koristi za osobu koja je niskoga rasta. *On je jako tocav.*

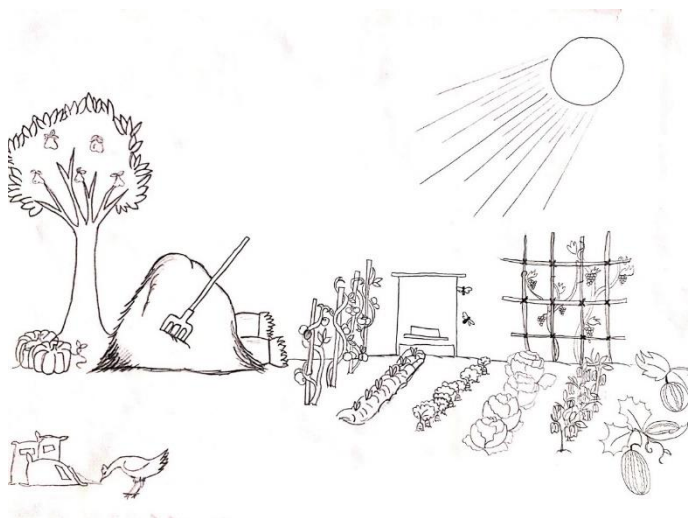
Trpežnjak - stolnjak. Predstavlja predmet koji se stavlja na stol, te ga štiti od ogrebotina, mrlja i sličnog. *Na stolu je trpežnjak.*

U

U potrapa - U pola. Predstavlja izraz koji označava da je nešto polovično. *U potrapa pet da si kod kuće.*

Umida - vlaga. Izraz koji se koristi kako bi se označila prisutnost vode u nekoj prostoriji. *Uvukla se umida u zidove.*

Ustobočit - uspraviti. Označava nekoga ili nešto što je uspravljeno ili bi se trebalo uspraviti (ispraviti). *Ustoboči taj stup.*

Vrtal - vrt

V

Vakanci - školski praznici. Regionalizam koji se koristi kako bi se označili školski praznici, vrijeme kada djeca ne idu u školu. *Sutra počinju vakanci .*

Vanjkuš - jastuk. Označava predmet koji se koristi pri spavanju, na njega se osloni glava. *Za rođendan poklonila sam joj plišani vanjkuš.*

Varkulije - bolje. Izraz koji označava da je nešto bolje, da će biti bolje nego što je i slično. *Bit ću varkulije kad ti dođeš.*

Vrtal - vrt. Predstavlja izraz koji označava površinu na kojoj su posađene mnoge biljke. *Mama i baka su radile u vrtlu.*

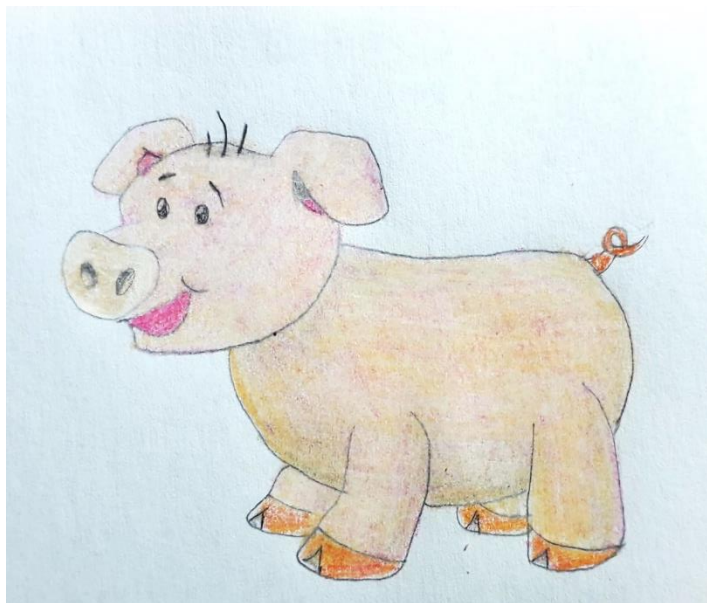
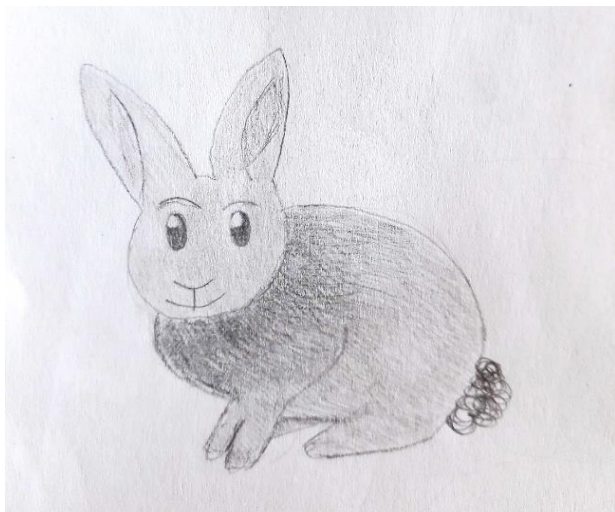
Z

Začelci - prednja i zadnja strana npr. kreveta. Ovaj izraz označava prednju i zadnju stranu kreveta, koljevke ili nekog drugog predmeta. *Pazi da se ne lupiš od začelak.*

Zakleniti - zaključati. Ovim izrazom se označava da je nešto zaključano. *Nemoj zaboraviti zakleniti vrata.*

Zdenac - izvor. Predstavlja izvor vode odnosno mjesto gdje voda izvire. *Donesi mi vode sa zdenca.*

Zdeno - hladno. Regionalizam koji se koristi kako bi se opisalo nešto hladno. *Ova voda je zdena.*

Živad - žvotnje

Ž

Žardanjera - posuda za cvijeće. Leksem koji predstavlja posudu za cvijeće. *Posadila sam cvijeće u žardanjeru.*

Žganci - palenta. Ovaj izraz označava jelo žute boje, napravljeno od kukuruznog brašna. *Napravila sam žgance.*

Živad - životinje. Regionalizam koji označava životinje, ovim izrazom se obično označavaju domaće životinje kao što su npr. kokoši, patke, guske. *Njihovo dvorište uvijek je bilo puno živadi.*

Žličnjaci - fritule. Leksem kojim se označava hrvatska slastica. *Rekao sam mami da napravi moj omiljeni desert.*

Žrvanj - mlin. Označava stroj koji služi za mljevenje odnosno usitnjavanje pšenice i drugih žitarica. *U selu se nalazi stari žrvanj.*

Žvaljo - balavac. Izraz koji se koristi za osobu koju se ne smatra zrelom ni odraslom. *Zar ćeš ti žvaljo, mene savjetovat?*